

Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2012

Vývojové trendy v evropských vzdělávacích systémech v posledním desetiletí

Studie *Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2012* je nejvýznamnější publikací sítě Eurydice, která sleduje hlavní vývojové trendy v evropských vzdělávacích systémech v posledním desetiletí. Kombinuje statistické údaje s kvalitativními informacemi s cílem popsat strukturu, řízení a fungování 37 evropských vzdělávacích systémů, od preprimární až po terciární úroveň vzdělávání.

Publikace zahrnuje mnohé z prioritních oblastí evropské spolupráce na poli vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) a obecnější evropské strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začleňování (EU 2020). Konkrétněji 95 ukazatelů studie zachycuje následující oblasti: demografická situace, struktury vzdělávacích systémů, účast na vzdělávání, finanční zdroje, učitelé a řídicí pracovníci, vzdělávací procesy a úrovně dosaženého vzdělání a přechod do zaměstnání.

Ve srovnání s předchozím vydáním byly *Klíčové údaje o vzdělávání 2012* vylepšeny o začlenění delších časových řad, což usnadňuje určení jistého vývoje odrážejícího se v různých aspektech vzdělávacích systémů a umožňuje analyzovat současnou situaci ve vztahu k minulosti.

Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2012 vznikly ve spolupráci s Eurostatem na základě dat získaných prostřednictvím národních oddělení sítě Eurydice, Eurostatu a mezinárodního výzkumu PISA 2009. Tento leták poskytuje přehled některých klíčových poznatků studie.

Co je Eurydice

Síť Eurydice poskytuje informace o evropských vzdělávacích systémech a o vzdělávací politice a zpracovává jejich analýzu. Od roku 2011 síť tvoří 37 národních oddělení se sídlem ve všech 33 zemích, které se účastní Programu celoživotního učení EU (členské země EU, země ESVO, Chorvatsko a Turecko). Činnost sítě koordinuje a řídí Výkonná agentura pro vzdělávání, kulturu a audiovizuální oblast se sídlem v Bruselu, která navrhuje její studie a databáze.

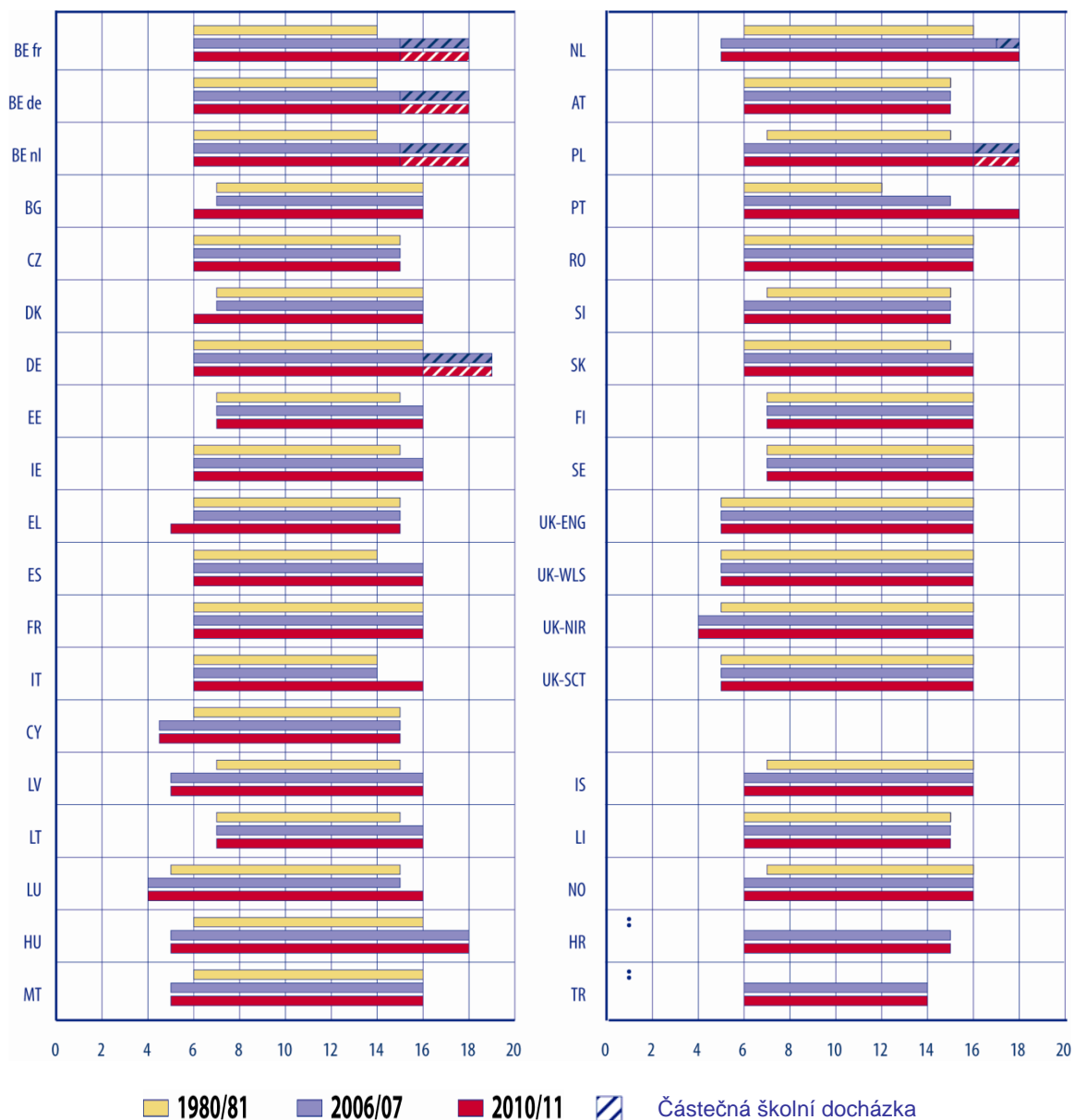

DELŠÍ DOBA ÚČASTI V POVINNÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Téměř ve všech evropských vzdělávacích systémech se projevuje zřetelný trend k prodlužování povinné školní docházky, který je v souladu s cílem snížit podíl žáků ukončujících docházku předčasně a v některých případech zajistit, aby všichni žáci získali osvědčení o základním vzdělání. V některých zemích začíná povinná školní docházka o jeden rok dříve (v případě Lotyšska dokonce o dva roky). Na druhé straně řada dalších zemí povinnou školní docházku o rok či dva prodloužila, v případě Portugalska byla po nedávných reformách prodloužena o tři roky. V roce 2009 bylo školou povinných téměř 90 % všech 17letých Evropanů.

Kromě delší povinné školní docházky zahajují děti formální vzdělávání ve stále nižším věku. V letech 2000 až 2009 stoupl podíl tří- až pětiletých dětí v preprimárním nebo primárním vzdělávání o 6,3 až 15,3 procentního bodu a v roce 2009 dosahoval hodnot mezi 77 % a 94 %. V Belgii, Dánsku, Španělsku, Francii a na Islandu se v roce 2009 preprimárního vzdělávání účastnily téměř všechny tříleté děti.

Délka povinného vzdělávání v Evropě 1980/81–2010/11

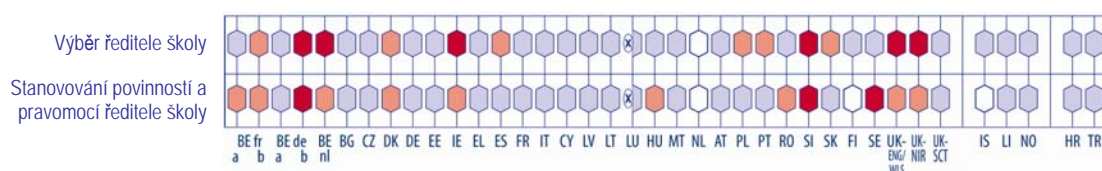
VZRŮSTAJÍCÍ AUTONOMIE ŠKOL A VYSOKOŠKOLSKÝCH INSTITUCÍ

Autonomie škol za posledních deset let vzrostla, i když přenášení pravomocí je v některých oblastech častější než v jiných. Například rozhodnutí o vedení pedagogických pracovníků se zpravidla přijímají na úrovni školy, zatímco rozhodnutí týkající se funkce ředitele školy velmi často spadají do pravomoci nadřízeného školského orgánu. Mimoto je ve všech zemích na centrální úrovni definováno kurikulum povinného společného základu.

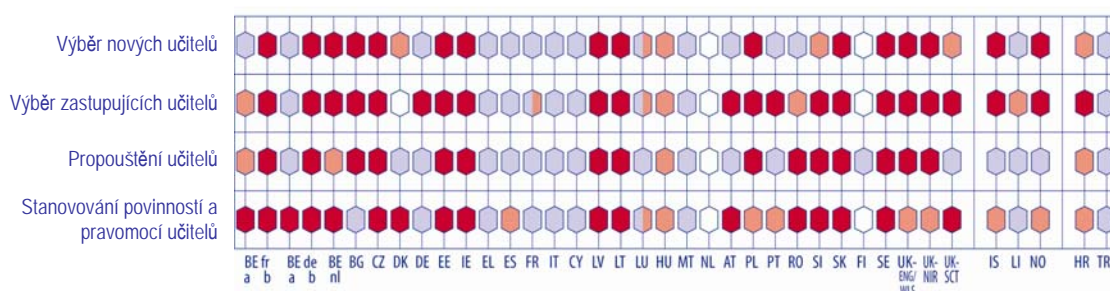
Školy se nicméně mohou mnohem svobodněji rozhodovat o každodenním uspořádání výuky, např. o výběru vyučovacích metod a učebnic, zařazování žáků do skupin a pravidlech interního hodnocení. V rámci škol mají ve srovnání se zařazováním žáků do skupin učitelé větší autonomii ve vztahu k vyučovacím metodám, určování kritérií interního hodnocení a výběru učebnic.

Míra autonomie škol v řízení lidských zdrojů v primárním a všeobecném (nižším a vyšším) sekundárním vzdělávání (ISCED 1–3), 2010/11

Ve vztahu k řediteli školy

Ve vztahu k pedagogickým pracovníkům

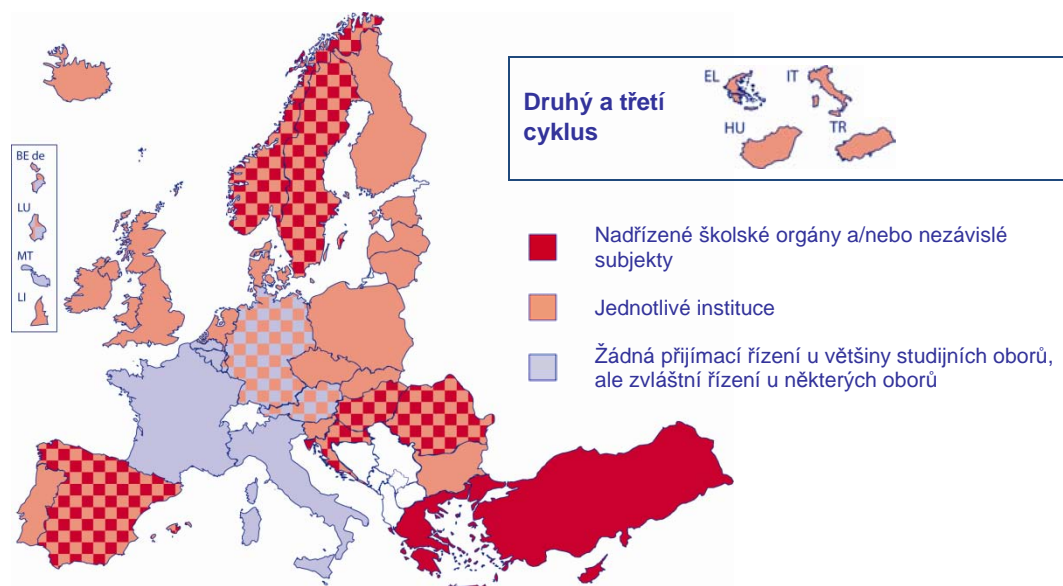

Zdroj: Eurydice.

Zvýšenou institucionální autonomii lze pozorovat také v řízení akademických pracovníků v terciárním vzdělávání. Instituce jsou například téměř zcela zodpovědné za hodnocení a postup akademických pracovníků.

Ústřední či oblastní orgány sdílí s vysokými školami pravomoci týkající se stanovování počtu studentů v terciárním vzdělávání a v mnoha zemích školy vybírají studenty v rámci vlastních přijímacích řízení.

Odpovědnost za přijímací řízení do prvního, druhého a třetího cyklu terciárního vzdělávání 2010/11

Zdroj: Eurydice.

ZABEZPEČENÍ KVALITY ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ SE STÁVÁ STÁLE DŮLEŽITĚJŠÍM

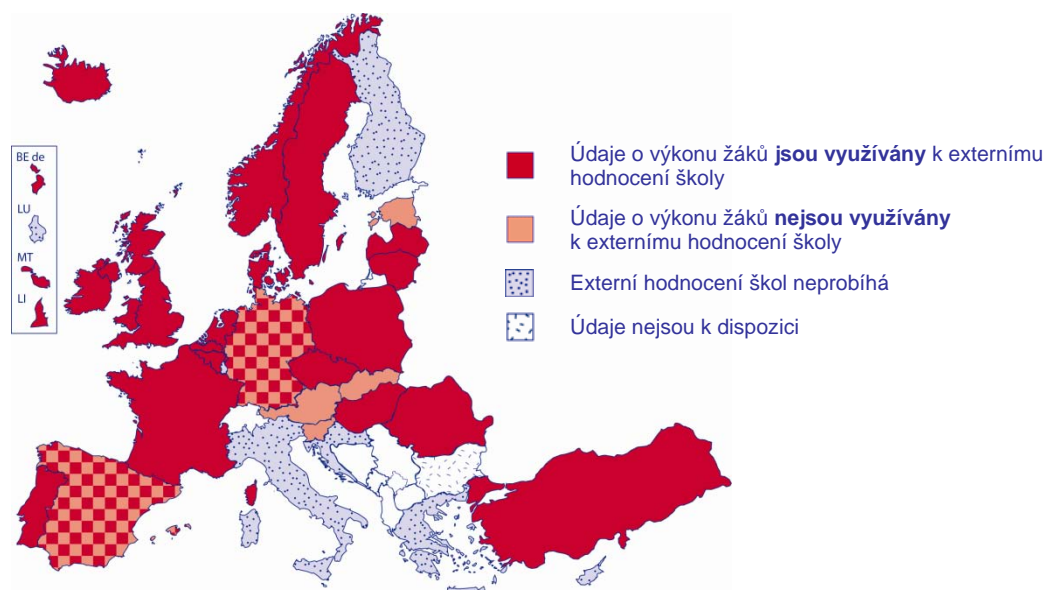
Kvalita vzdělávání je v Evropě nejvyšší prioritou a ve stále větší míře podléhá hodnocení, ať už na úrovni školy, učitele nebo vzdělávacího systému. Ve velkém počtu zemí jsou školy hodnoceny externě, zpravidla inspekcí, a interně školskými pracovníky a někdy dalšími členy školní komunity. Ve většině zemí se externí hodnocení školy zaměřuje na údaje týkající se výkonu žáků, jako jsou výsledky žáků v celostátních testech nebo hodnocení, která provádí učitel, nebo na údaje o postupu žáků do dalších ročníků.

V několika zemích bylo nedávno zavedeno či posíleno individuální hodnocení učitelů (Belgie [Vlámské společenství], Portugalsko, Slovinsko a Lichtenštejnsko).

Ve většině zemí se výsledky testů získané v externích testech společně s poznatky školního hodnocení využívají ke sledování výkonnosti vlastních vzdělávacích systémů. Více než polovina evropských zemí pořádá celostátní testování s tímto cílem.

Využití údajů o výkonu žáků v externím hodnocení

primárních a všeobecně zaměřených (nižších a vyšších) sekundárních škol (ISCED 1–3), 2010/11

Zdroj: Eurydice.

ZDÁ SE, ŽE NAVZDORY VZRŮSTAJÍCÍ PODPOŘE UČITELŮ ATRAKTIVITA UČITELSKÉ PROFESE KLESÁ

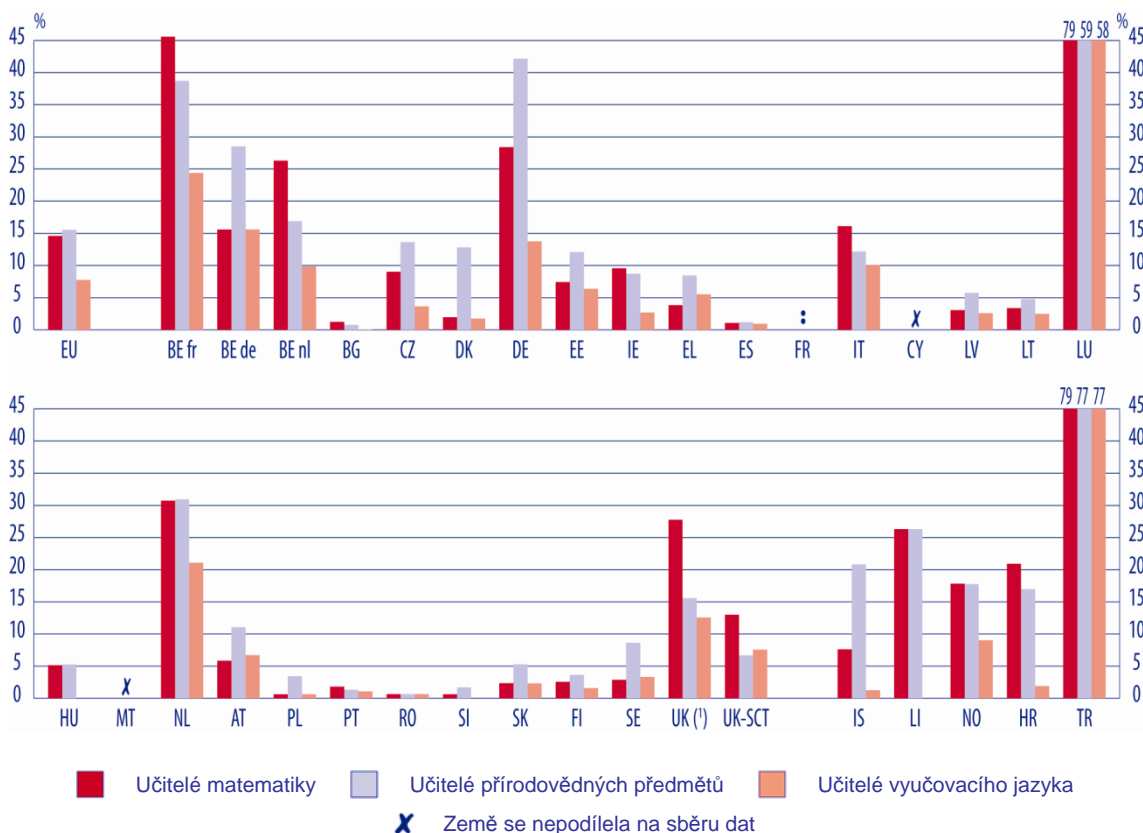
Podpůrná opatření pro začínající učitele se v posledních letech stala stále rozšířenějšími. Zatímco v roce 2002/03 poskytovalo formální, centrálně řízenou podporu pouze 14 zemí, v roce 2010/11 uvádí existenci centrálně řízených podpůrných opatření pro začínající učitele (například mentoringu, podpory při hodnocení a hospitace ve třídě) 21 zemí. Navíc vzrůstá význam dalšího profesního rozvoje. Zatímco v roce 2002/03 byla v přibližně polovině zemí účast na dalším vzdělávání pro učitele volitelná, nyní je v 26 zemích považována za profesní povinnost.

Platy učitelů v Evropě v posledním desetiletí vzrostly – v některých případech i o více než 40 %. Tento nárůst však není kvůli rychlému růstu životních nákladů vždy dostačující k zachování kupní síly učitelů.

Podobně, zatímco se nezvýšila celková pracovní doba učitelů, se v posledních letech zvýšil průměrný počet vyučovacích hodin.

Tyto trendy se kryjí s výrazným poklesem podílu absolventů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Takovýto pokles by v blízké budoucnosti mohl přispět k možnému nedostatku učitelů, zvláště proto, že v mnoha evropských zemích je většina v současné době aktivních učitelů v předdůchodovém věku. A ačkoli se v přibližně jedné třetině všech evropských zemí od roku 2001/02 zvýšil věk odchodu do důchodu, odchází většina učitelů do důchodu, jakmile na něj získají nárok. V některých evropských zemích tak byl nedostatek učitelů hlavních vyučovacích předmětů zaznamenán již v roce 2009.

Podíl 15letých žáků, jejichž výuka je ovlivněna nedostatkem kvalifikovaných učitelů hlavních předmětů, 2009

Zdroj: OECD, PISA 2009.

FINANCOVÁNÍ ŠKOLSTVÍ – NÁROČNÝ ÚKOL V DOBĚ KRIZE

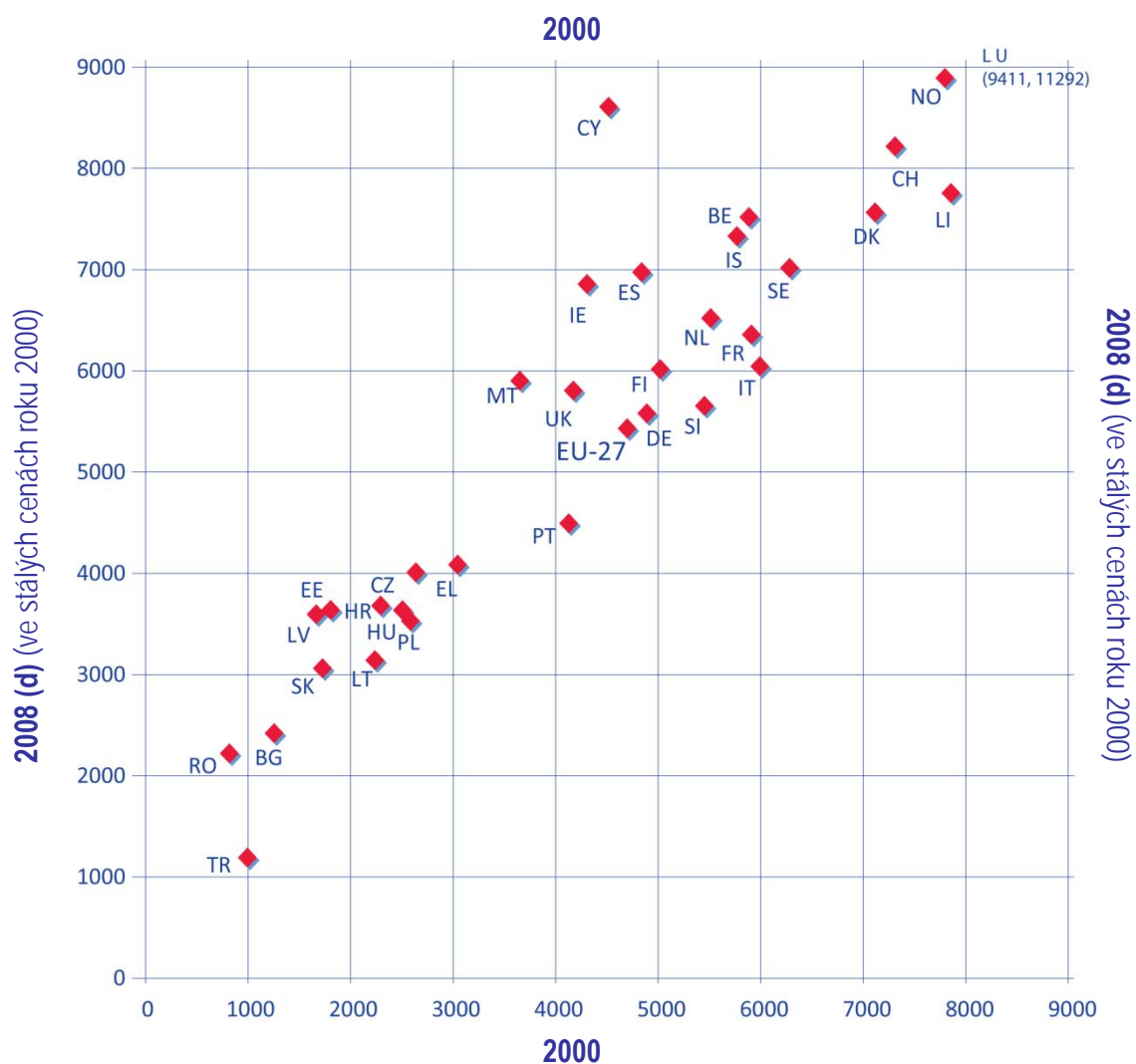
Ve většině zemí zůstávala v posledním desetiletí úroveň investic do vzdělávání téměř beze změny, až do doby před hospodářským poklesem v roce 2008. V reakci na krizi podnikly některé vlády zvláštní kroky k zajištění zachování stávající úrovně financování, aby bylo zaručeno trvalé fungování systému a aby byly zabezpečeny reformy zavedené v průběhu posledního desetiletí. Nepovinné preprimární vzdělávání je stále častěji poskytováno zdarma. To jasně usnadňuje všem dětem přístup k preprimárnímu vzdělávání, zejména pak těm z rodin s nízkými příjmy. Kromě toho také země často upravily výši poplatků za nepovinné preprimární vzdělávání tak, aby odpovídala stávajícímu příjmu rodiny, a podle dalších kritérií.

Všechna tato opatření mohou vysvětlit zvyšující se účast dětí v preprimárním vzdělávání.

I když celkové veřejné výdaje na vzdělávání zůstaly v letech 2001 až 2008 v evropské sedmadvacítce stabilní, pozitivní vývoj můžeme sledovat v nárůstu celkových ročních výdajů na žáka.

Rostoucí počet zemí zavedl v posledním desetiletí různé druhy poplatků pro vysokoškolské studenty. Současně jsou dopady obecných schémat účtování správních poplatků a/nebo školného zmírňovány tím, že někteří studenti mají možnost čerpat účelově poskytované finanční prostředky. Stipendia a půjčky studentům na terciární úrovni představují s více než 16,7 % podstatnou část veřejných výdajů na vzdělávání.

Vývoj ročních výdajů na žáka/studenta v institucích veřejného sektoru (ISCED 0 až 6) vyjádřený v paritě kupní síly (PKS) v € (tisíce), 2000 a 2008 (stálé ceny)

Zdroj: Eurostat, UOE a statistiky národních účtů (údaje z června 2011).

ABSOLVENTI VYSOKÝCH ŠKOL NACHÁZÍ ZAMĚSTNÁNÍ DVAKRÁT RYCHLEJI NEŽ LIDÉ S NIŽŠÍ KVALIFIKACÍ

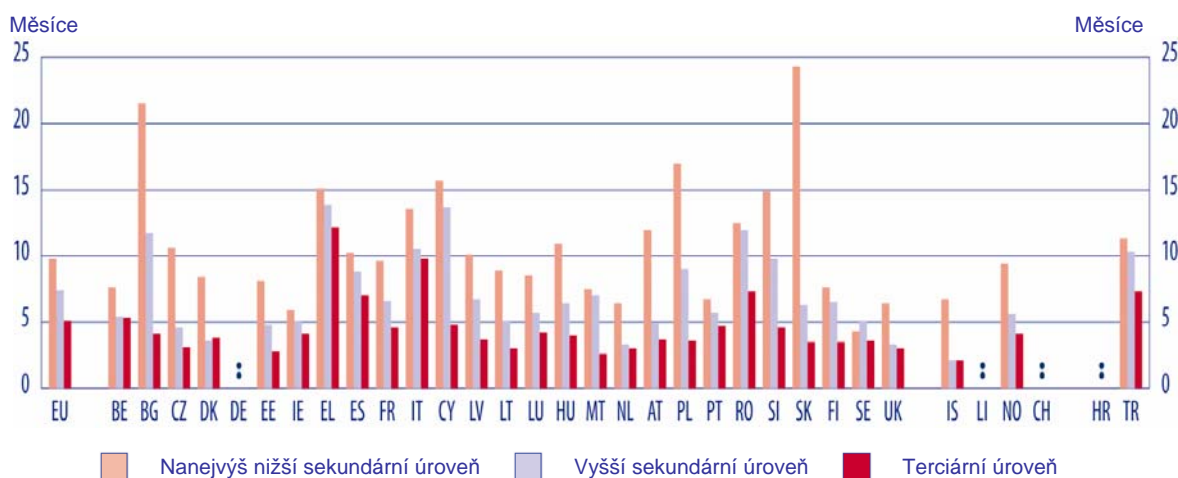
79 % mladých Evropanů ve věku 20–24 let v roce 2010 úspěšně ukončilo vyšší sekundární vzdělávání, což potvrzuje rostoucí trend, jenž je v Evropě zřejmý od roku 2000. Průměrný procentní podíl lidí s vysokoškolským vzděláním v Evropě od roku 2000 vzrostl ve všech věkových skupinách, i když stále existuje nerovnováha v počtech studentů jednotlivých oborů. V přírodních vědách, matematice a výpočetní technice, stejně jako v pedagogických a učitelských oborech, se například podíl absolventů snížil.

Absolventi vysokých škol se na trhu práce začleňují dvakrát rychleji než lidé s nižší kvalifikací. Vysokoškolským absolventům trvá zařazení na trhu práce přibližně 5 měsíců, naproti tomu lidem s nižší dosaženou úrovní vzdělání 9,8 měsíce.

Celkově byla v EU v roce 2009 průměrná doba pro získání prvního plnohodnotného zaměstnání 6,5 měsíce u všech úrovní vzdělání.

Přes celkový nárůst počtu vysokoškolsky vzdělaných lidí se objevuje rostoucí podíl těch, kteří mají pro daný typ zaměstnání, do kterého jsou přijati, příliš vysokou kvalifikaci. Ve skutečnosti je více než jeden z pěti vysokoškolských absolventů pro svou práci překvalifikovaný, a tento podíl od roku 2000 vzrostl. A přestože se od roku 2000 snížil rozdíl mezi pohlavími, v průměru zůstávají častěji nezaměstnané absolventky, bez ohledu na to, že podíl žen je vyšší téměř ve všech studijních oborech.

Průměrná délka přechodu ze vzdělávacího procesu do zaměstnání podle úrovně dosaženého vzdělání, 2009

Zdroj: Eurostat, Výběrové šetření Labour Force Survey (údaje z července 2011)

*

* *

Plné znění studie

Klíčové údaje o vzdělávání v Evropě 2012

je k dispozici v angličtině, francouzštině a němčině na webových stránkách Eurydice:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/key_data_en.php

Tištěnou verzi studie

Ize na požádání získat na adrese

eacea-eurydice@ec.europa.eu

Kontakt

Stanislav Rangelov, autor a koordinátor: stanislav.rangelov@ec.europa.eu

Wim Vansteenkiste, Oddělení komunikace a publikací: wim.vansteenkiste@ec.europa.eu